

עיניו של חברו, או קטע את ידו, או שיכר את רגלו.

אין אומרים: רואים כמה אדם זה רוצה ליטול כדי שיחבלו בו כך, (5) אלא רואין אותו כאילו הוא עבד (6) נמכר בשוק, ושמן [מעריכים] כמה היה יפה [שוה] לפני החבלה, וכמה הוא יפה עכשיו, ומשלם לו את ההפרש שבין זה לזה.

ב. צער, כיצד משערים אותו? אם כואו [עשה לו כויה] בשפור מלובן, או שהכה

"כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו, וקרבה אשת האחד להציל את אישה מיד מכהו, ושלחה ידה והחזיקה במבושיו". [ובישה אותו בכך]. "וקצתה את כפה לא תחוס עינך", וקיבלו חז"ל שאין קוצצים את כפה ממש, אלא דמי בושתו היא משלמת לו.

ועתה מפרטת המשנה, כיצד משערים כל אחד ואחד מחמשת התשלומים של החובל בחברו.

א. בנזק, כיצד משערים אותו? אם סימא את

בחבלה לא הוי אלא גזירת הכתוב לשלם כפי שיווי הנזק, והוא כעין "תשלומי כופר" שצריך לשלם לו דמי העין שהזיקו.

6. א. רש"י פירש שמשערים בעבד עברי והרא"ש פירש בעבד כנעני.

ב. כתב רש"י: שהרי הזיקו והפסידו ממון זה, שאם היה נצרך היה מוכר עצמו בעבד עברי. אין כוונת רש"י שמחוייב לשלם לו היות והוא מנע אותו מלהרויח ממון זה, שהרי אין כאן הפסד בידים אלא "גרמא", וגרמא בנזיקין פטור [בבא בתרא כב ב] ועוד, הרי אין כל אדם עומד להמכר, ואף איסור יש בכך [קידושין כב ב ורמב"ם ריש הלכות עבדים] ועוד, הרי תשלומי נזק שייכים גם בזמן הזה למרות שאין דין עבד עברי נהג.

אלא כוונת רש"י היא שהיות ואם היה נמכר, היה מקבל כך וכך, אם כן זהו ערכו של אותו אדם, ואם חבל בו ומיעט את ערכו — חייב הוא לשלם.

והיות שכך מעריכים את הנזק, אם כן עלינו לשום אותו לפי ערך של "עבד עברי".

ג. וברא"ש הקשה: הרי הנזק שאנו באים להעריך אותו הוא נזק לעולם, ואילו עבד עברי אינו נמכר אלא לשש שנים, ואם ישומו אותו

דחיובא דשבת עדיף מ"גרמי", וחייב אפילו לרבנן דלא דיינו דינא דגרמא.

5. א. כתב רבינו יהונתן מלוניל: אין אומדין אותו בכמה הוא נפחת אצל עצמו, דנמצא אתה מכחיש ומפסיד את המזיק, שלא היה רוצה הניזק בזה החסרון אפילו באלף או באלפיים זהובים. ומשיב רואין אותו כעבד נכרי שהוא נמכר בשוק לעבוד אותו.

משמע, שכל הטעם לכך שאיננו משערים "בכמה הוא נפחת אצל עצמו" אינו אלא היות שאיננו רוצים לחייב את המזיק יותר מדאי.

וברא"ש כאן הביא את מה שאמרו לעיל נח ב: "וביער בשדה אחר" מלמד ששמן על גב שדה אחר, שאם אכלה בהמה פירות ערוגה אין משערין בפירות עצמן דאם כן יפסיד המזיק הרבה אלא משערים את הנזק ביחס לשדה גדולה כדי שלא יצטרך לשלם כל כך, אם כן רואים אנו שהתורה רוצה להקל בשומת הנזק, וכן אמרו לענין קציצת ידו של עבד לעיל מז א.

ב. וב"חידושי מרן רי"ז הלוי" [במכתבים עמוד 160] כתב אליבא דהרמב"ם שדרשא ד"ובער בשדה אחר" דילפינן מינה קולא לניזק לא שייכא אלא לענין שאר נזקי ממון, שהמזיק מחוייב להשלים את הפסידו של הניזק, אבל